

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra slavistiky
Sekce polonistiky

**FENOMEN WSPÓŁCZESNEGO POLSKIEGO
REPORTAŻU LITERACKIEGO**

FENOMÉN SOUČASNÉ POLSKÉ
LITERÁRNÍ REPORTÁŽE

THE PHENOMENON OF THE CONTEMPORARY
POLISH LITERARY REPORTAGE

Bakalářská práce

Autor práce: Leona Frýdecká,
obor Polská filologie v kontextu evropské kultury a literatury
Vedoucí práce: Mgr. Jan Jeništa

Olomouc 2012

Oświadczam, że niniejsza praca dyplomowa została napisana przeze mnie samodzielnie oraz że cała literatura i pozostałe źródła informacji zostały w niej uwzględnione.

W Ołomuńcu dnia 23 maja 2012 .....

Składam serdeczne podziękowanie Panu Mgr. Janowi Jeniście za cierpliwość, cenne wskazówki i pomoc w trakcie pisania pracy. Dziękuję także Annie Radwan za cenne rady i korektę językową.

Leona Frýdecká

Spis treści

Wstęp.....	5
1. Reportaż, przedstawienie gatunku	6
1.1. Historia	6
1.2. Definicja reportażu	8
1.3. Cechy gatunku	9
1.4. Typy reportażu	12
2. Autorzy reportażu, wydawnictwa.....	15
2.1. Polska szkoła reportażu	15
2.2. Wydawnictwa	18
3. Zdobyćce tematu, warsztat reportera	22
3.1. Temat reportażu - pierwszy pomysł	22
3.2. Przygotowanie reportera do pisania	25
3.3. Sposób uzyskiwania informacji.....	26
3.4. Proces pisania	30
3.5. Predyspozycje reportera	31
4. Reportaż jako współczesny fenomen?	33
4.1. Współczesni pisarze reportażu	33
4.2. Festiwale i nagrody reportażu	35
4.3. Polski reportaż = współczesny fenomen?	36
Zakończenie.....	39
Bibliografia.....	41
Abstract	46
Streszczenie	46
Anotacje.....	47

Wstęp

Reportaż jest jednym z najbardziej atrakcyjnych gatunków dziennikarstwa. Codziennie spotykamy się z nim w telewizji, gazetach lub w Internecie. Pokazując nam miejsca czy wydarzenia, w których nie mogliśmy uczestniczyć albo ich zobaczyć, zyskuje na popularności. O tym świadczy między innymi powstanie Instytutu Reportażu, regularne organizowanie festiwali czy przyznawanie nagród dla najlepszych pisarzy. Często zdarza się, że książki reportażowe to bestsellery, to znaczy, że współczesny reportaż jest bardzo silnym konkurentem literatury pięknej.

Celem pracy jest przedstawienie tego gatunku, warsztatu reportera, wybitnych pisarzy oraz wydawnictw i możliwego powstającego fenomenu na tle zebranych materiałów dotyczących reportażu.

W rozdziale pierwszym zostanie opisana teoria reportażu: historia, etymologia, a także próba jego definicji i podziały według wybranych literaturoznawców. W związku ze sporami, które nierzadko pojawiają się wokół cech reportażu, zostały przytoczone również przykłady definiowania cech według słowników, ale też reporterów.

Rozdział drugi przedstawia wybitnych polskich autorów reportażu, bliżej omawia Ryszarda Kapuścińskiego i pokazuje jego życiorys. Pokazuje także polskie wydawnictwa, gazety i czasopisma, których reportaż jest i był nieodłączną częścią.

W rozdziale trzecim przedstawiony jest warsztat reportera, oparty na publikacjach poświęconych temu tematowi oraz osobistych wypowiedziach i doświadczeniach polskich i czeskich reporterów. Ukazany jest wybór tematu, uzyskiwanie materiałów źródłowych, warsztatu językowego procesie pisania. Ponadto opowiada o cechach ważnych dla osób uprawiających taką profesję i przybliża trudności zawodu.

Rozdział czwarty poświęcony jest wybranym współczesnym twórcom reportażu. Zawiera również informacje o festiwalach i nagrodach, które związane są z reportażem. Jest też próbą zdefiniowania ewentualnego fenomenu reportażu.

1. Reportaż, przedstawienie gatunku

Wprowadzenie

Reportaż jest jednym z najliczniej reprezentowanych i zarazem najbardziej wymagających gatunków publicystycznych. Pokazując ważne, aktualne, nadzwyczajne, nieoczekiwane należy on do gatunków ulubionych zarówno przez czytelników, jak i krytyków literackich, a także przez literaturoznawców. Z tej przyczyny będzie o nim opowiadał niniejszy rozdział. Zostaną wprowadzone niektóre podstawowe informacje o reportażu: jego historia, etymologia wyrazu, określenie gatunku, jak też próba określenia cech charakterystycznych.

1.1. Historia

Prapoczątki reportażu możemy znaleźć już w czasach starożytnych. Był on źródłem informacji dla społeczeństwa, opisywał ważne wydarzenia (elementy reportażu znajdujemy u Homera – „Illiada“ i „Odyseja“ czy później u Marco Polo – „Milion“)

Prawdziwy rozwój tego gatunku rozpoczyna się w II połowie XIX wieku równocześnie z rozwojem prasy i rewolucją przemysłową. Osvaldová¹ wymienia na przykład, że w Stanach Zjednoczonych w czasie wojny secesyjnej korespondenci, uczestnicy i świadkowie wojny informowali czytelników o sytuacji wojennej zarówno w Ameryce, jak i w Europie. Od 1866 roku we Francji rozwijał się reportaż głównie w nowych czasopismach „Le Figaro“ oraz „La Liberté“.

Bardzo duży wpływ na reportaż miał realizm i pisarze jak Balzac, Flaubert, Dostojewski, ale także naturalizm reprezentowany przez Emila Zolę. Tradycyjne gatunki literackie, powieść i nowela, nie były już wystarczająco interesujące w zakresie dostarczania informacji, zaczęła je zastępować prasa.

---

¹ OSVALDOVÁ, B., Reportáž a reportéři, [w:] OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R., TEJKALOVÁ, A. (eds.), *O reportáži, o reportérech*, Praha, 2010, s. 9-10.

Według Osvaldovej także amerykański styl muckraking² wpłynął na gatunek. Chodziło o dziennikarzy śledczych, reprezentowanych przez Uptoną Sinclaira, Lincolna Steffensena, Idę Tarbell, skupionych wokół czasopism *Mc Clures Magazine*, *American Magazine* i *Appeal to Reason*. Ruch ten powstał w 1902 roku w Stanach Zjednoczonych i starał się pokazywać korupcję, nieprawidłowości dotyczące handlu czy polityki.

Pierwsza wojna światowa była dla reportażu bardzo ważnym punktem. Zamiast tekstów artystycznych pisarze starali się o jak najszybsze i najprawdziwsze ukazanie sytuacji na frontach, pisząc o szokujących doświadczeniach.

Do najwybitniejszych pisarzy tych czasów zalicza się Egon Erwin Kisch,³ tzw. „Szalejący Reporter“, uważany za twórcę reportażu. Sądził on, że reportaż będzie jedynym gatunkiem, który przetrwa w literaturze. Kisch powiedział: „Co myślę o reportażu? Wierzę, że jest literackim pokarmem przyszłości. Jednak reportaż z górnej półki. Powieść nie ma przyszłości. Nie będzie powieści, nie będzie książek z fikcyjną fabułą. Powieść to literatura zeszłego wieku [...] Reportaż jest współczesnym problemem. Wierzę, że kiedyś ludzie nie będą chcieli czytać o świecie nic innego, tylko prawdę. Powieść psychologiczna? Nie. Reportaż. Prawdziwy i rzeczywisty, szczery reportaż jest przyszłością.“⁴

Reportaż zawsze śledził ciekawe informacje podczas wojen, nie inaczej było podczas II wojny światowej, więc dużo słynnych reporterów przebywało na froncie. Od czterdziestych lat XX wieku reportaż odzyskuje uznanie. Obok prasy zaczyna się pojawiać także reportaż radiowy i sprawozdanie filmowe.

---

² Styl został tak nazwany przez prezydenta Theodora Roosevelta w jego wystąpieniu w roku 1906. Najślynniejszą aferą były opisane przez U. Sinclaira stosunki w fabryce z konserwami wołowymi w Chicago i niehigieniczne postępowanie przy produkowaniu- książka pod tytułem *Dżungla*. viz OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R., TEJKALOVÁ, A. (eds.), op. cit., 10-11.

³ Reporter żyjący w Pradze, pochodzenia żydowskiego, piszący po niemiecku, Egon Erwin Kisch, zob. więcej HALADA, J. (ed.), *Egon Erwin Kisch známý a neznámý*, Praha, 2005.

⁴ „Co si myslím o reportáži? Věřím, že je to literární strava budoucnosti. Ovšem reportáž kvalitní. Román nemá budoucnosti. Nebude románů, nebude knih s vymyšleným dějem. Román je literatura minulého století [...] Reportáž je aktuální problém. Věřím, že jednou lidé nebudou chtít čísti nic jiného o světě, než pravdu. Psychologický román? Ne. Reportáž. Pravdivá a skutečná, velkorysá reportáž má budoucnost.“ OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R., TEJKALOVÁ, A. (eds.), op. cit., 10-11.

Z biegiem czasu reportaż rozwijał się, przemieniał. Powstawały nowe formy, nowe palące tematy, pokazali się nowi autorzy.

1.2. Definicja reportażu

Reportaż etymologicznie pochodzi z łacińskiego słowa *reporto* oznaczającego „odnosić, donosić, oddać, zawiadamiać“. W II połowie XIX wieku wraz z rozwojem prasy przyjęło się w językach europejskich francuskie słowo *reporter* („przynosić“, w sensie „przynosić informacje“).

Gatunek ten jest „z pogranicza publicystyki, literatury faktu i literatury pięknej“.⁵ Stanisław Sierotwiński opisuje reportaż jako „sprawozdanie publicystyczne oparte na zebranych bezpośrednio i autentycznych materiałach (podróż, wywiady itp.)“,⁶

Również „Słownik gatunków literackich“ wyraża podobną opinię i stwierdza, że to „gatunek dziennikarsko-literacki obejmujący utwory będące sprawozdaniami z wydarzeń, których autor był bezpośrednim świadkiem lub uczestnikiem.“⁷

Trochę innego zdania jest Dagmar Mocná, która w czeskiej „Encyklopedii gatunków literackich“⁸ pisze o reportażu jako o gatunku publicystyczno-beletrystycznym pokazującym świadectwa o aktualnych zjawiskach, lecz później dodaje, że w systemie gatunków literackich zalicza się do literatury faktu, z naciskiem na realność i sprawdzalność informacji, czyli nie do beletrystyki.

Według autorów „Praktycznej encyklopedii dziennikarstwa“⁹ reportaż jest gatunkiem publicystycznym, świadectwem konkretnego wydarzenia w formie pisanej, słyszanej czy wizualnej.

Różne poglądy przynosi także książka „O reportażu, o reporterach“¹⁰. Jiří X. Doležal opisuje reportaż jako „formę literacką, która jest od A do Z oparta na

---

⁵ BERNACKI, M., PAWLUS, M., *Słownik gatunków literackich*, Bielsko-Biała, 2000, s. 611.

⁶ SIEROTWIŃSKI, S., *Słownik terminów literackich*, Wrocław, 1986, s. 208.

⁷ SŁAWIŃSKI, J., *Słownik terminów literackich*, Wrocław, 2000, s. 471.

⁸ MOCNÁ, D., PETERKA, J. i kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha i Litomyšl, 2004, s. 568.

⁹ OSVALDOVÁ, B., HALADA, J., *Praktická encyklopedie žurnalistiky*, Praha, 2002, s. 154-155.

kreatywności reportera.¹¹ Praca reportera jest według niego założona na improwizacji, która zależy od danej sytuacji.

Jan Rybář mówi, że istnieje dużo definicji reportażu. Uważa jednak, że teorie mogą różnić się od rzeczywistości, więc według niej „istotna jest funkcja reportażu: powinien on przyciągać czytelnika, przenieść go na chwileczkę gdzieś indziej, do innego kraju, środowiska i rzeczywistości.”¹²

1.3. Cechy gatunku

Reportaż pokazuje nam zmiany rzeczywistości, myślenia, zmian społecznych i ideałów. W reportażu możemy dostrzec mieszanie gatunków informacyjnych, publicystycznych oraz środków językowych.

Autorzy „Słownika gatunków literackich“ uważają za główne cechy reportażu pisanego według klasycznych podstawowych pytań: kto?, gdzie?, kiedy?, jak?, dlaczego? dokumentaryzm, autentyzm, wiarygodność oraz aktualność przekazywanej treści. Reportaż opierający się na autentyzmie powinien unikać fikcji literackiej. Jednak z historii reportażu znamy pisarzy, którzy czasami posługiwali się także fikcją (m. in. Kisch, Wolanowski czy Kapuściński).

Natomiast Osvaldová wymienia jako główne cechy gatunku rzeczowość, nacisk na detal i obiektywny opis rzeczywistości. Z jednej strony w reportażu widzimy nacechowanie obiektywizmem, opowiadanie o prawdziwych wydarzeniach, pokazujące czytelnikom aktualne informacje, z drugiej strony, o której mówi także Jiří X. Doležal, przejawia się subiektywizm, od którego nie ma możliwości uciec, więc „reportaż w swojej istocie to utwór subiektywny, autor

---

¹⁰ OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R., TEJKALOVÁ, A. (eds.), *O reportážích, o reportérech*, Praha, 2010.

¹¹ „[...]literární útvar, který je celý od A do Z postaven na kreativité reportéra.“ DOLEŽAL, J., X., *O řemesle reportérském*, [w:] OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R., TEJKALOVÁ, A., (eds.), op. cit., s. 43-46.

¹² „Podstatné je, jak reportáž funguje: musí čtenáře přitáhnout, přenést ho na chvíli někam jinam, do jiné země, prostředí, reality.“ RYBÁŘ, J., *Dobrodružství reportáže a kouzlo manipulace*, [w:] OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R., TEJKALOVÁ, A., (eds.), op. cit., s. 47- 54.

wstępuje do tekstu ze swoimi spostrzeżeniami, stanowiskami czy wnioskami jako indywidualność.¹³

Także Mariusz Szczygiel twierdzi, że obiektywny reportaż nie istnieje. Według jego opinii „wszystko jest przetworzone przez pamięć bohatera i reportera”.¹⁴

Jednak Wojciech Furman, Andrzej Kaliszewski i Kazimierz Wolny-Zmorzyński¹⁵ zaliczają do cech reportażu dokumentaryzm (autentyzm wydarzeń, języka, postaci, dokładność, sprawdzalność nazw, dat itp.), a także literackość (istnienie narratora, plastyczność opisów, środki typowe dla prozy).

Autor komentuje zaistniałą ówczesną sytuację, zadaje pytania czytelnikom, celnie wskazuje na szczegóły:

„Pociąg do Pragi. W przedziale młoda Czeszka w typie Polek z rannego autobusu: myślę, że płaskie sandały nosi nawet zimą. Typ, który nie spogląda do lustra, żeby uzbroić się na wojnę z innymi kobietami. Zakonnica?”¹⁶, szuka przyczyn i związków, czasami dodaje własne opinie. Taka sama sytuacja zostanie odebrana odmiennie przez dwóch reporterów. Każdy zwróci uwagę na inne detale, drobiazgi. Wojciech Tochman sądzi, że subiektywizm jest główną cechą i zaletą reportażu.

Dobrej jakości reportaż powinien informować czytelników o temacie, pokazać jak najprecyzyjniej środowisko, nastrój czy detale. Wojciech Tochman powiedział:

„[...] chcę pisać tak, by czytelnik stracił apetyt. By go zabolalo, by poczuł strach, mróz albo smród. Żeby się ubrudził, porzygał albo popłakał z bezradności. Chciałbym, by czytelnik chociaż na chwilę wszedł w skórę bohatera. Żeby zadrzał i pomyślał: i mnie się to może przydarzyć.”¹⁷

---

¹³ „[...] reportáž je ze samé podstaty své existence útvarom subjektivním, kdy autor vstupuje do textu se svými postřehy, postoji a závěry jako osobnost.“ DOLEŽAL, J., X., O řemesle reportérském, [w:] OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R., TEJKALOVÁ, A., (eds.), op.cit., s. 44.

¹⁴ KLIM, A., Gwałcę tekst, rozmowa z M. Szczygiel, „Press” 8/2007, dostępne z: <http://mariuszszczygiel.com.pl/310,teksty/gwalce-tekst-rozmowa-dla-press-8/07> [stan na dzień 8 IV 2012].

¹⁵ FURMAN, W., KALISZEWSKI, A., WOLNY-ZMORZYŃSKI, K., *Gatunki dziennikarskie Teoria, praktyka, język.*, Warszawa, 2000.

¹⁶ SZCZYGIEL, M., *Zrób sobie raj*, Wołowiec, 2010, s. 169.

¹⁷ WÓJCIŃSKA, A., *Moje zawstydzenie*, rozmowa z Wojciechem Tochmanem, [w:] WÓJCIŃSKA, A.: op. cit., s. 63.

Reportaż powinien czytelnikom pokazać miejsca i sytuacje, w których zazwyczaj nie ma okazji się znaleźć. Dzięki doskonałemu opisowi czytelnik może się lepiej z danym miejscem czy sytuacją zapoznać.

Jednak reportaż to coś więcej niż zanotowanie informacji i analiza problemów. Chodzi przede wszystkim o zrozumienie i doświadczenia, ich połączenie.

„Trzymanie się faktów i jednocześnie nadawanie temu formy literackiej jest oczywiście cholernie trudne. Ale musi być i prawdziwie, i pięknie“,¹⁸ twierdzi W. Tochman. Najważniejszym celem działalności informacyjnej i tworzenia reportażu jest informowanie, pokazanie widzianego, usłyszanego, czegoś nowego. Dla reportażu ważne jest pokazanie przeżycia.

Fundamentem każdego utworu jest jakaś podstawowa przygoda, temat, jeżeli nie ma przygody czy wydarzenia nie ma ciekawego reportażu. Podstawą pisania reportażu jest obserwacja czy zbieranie danych, a także osobisty udział w akcji albo porównywanie poglądów uczestników wydarzenia.

Uzyskane materiały układa autor później w wybraną kompozycję i dobiera detale, również środki językowe (język potoczny, dialekty, socjolekty)

Autor jest zarówno uczestnikiem wydarzeń, obserwatorem, jak i pisarzem. Reporter prowadzi i kontroluje utwór. W reportażu, w którym pojawiają się informacje uzyskane od uczestników, autor jest zależny od ilości danych. Dzięki opowiadaniom czy zebranych materiałom uczestniczy w wydarzeniach tylko pośrednio.

Wybrany sposób pisania, obecność autora ma wpływ na formę reportażu. Reporter układa materiały we wzajemnych stosunkach, opisuje je, myśli o nich.

„[...] Trzeba się zastanowić, co z tej ogromnej bryły, jaką jest temat, wybrać, żeby powstało coś strawnego, ciekawego, a jednocześnie mówiło o wszystkim [...]“,¹⁹ mówi Małgorzata Szejnert.

---

¹⁸ WÓJCIŃSKA, A., *Metafizyczny orgasmus*, rozmowa z M. Szczygiełem, [w:] WÓJCIŃSKA, A., op. cit., s.172.

¹⁹ WÓJCIŃSKA, A., *Krajobraz po detonacji*, z M. Szejnert, [w:] WÓJCIŃSKA, A., op. cit., s. 21.

Pisarz decyduje także o formie utworu, sposobie pisania - czy narrator będzie tylko obserwatorem, czy będzie do tekstu dołączać swój komentarz. Otwiera tym sposobem perspektywę czytelnikowi.

1.4. Typy reportażu

Istnieje kilka typów i odmian reportażu, jednak system podziału nie jest do końca ustalony, bowiem gatunek o ogromnej pojemności na to nie pozwala.

Według systematyzacji Kazimierza Wolnego-Zmorzyńskiego²⁰ wyróżniamy reportaże:

➤ **Ze względu na temat:**

- Reportaż naukowy
- Reportaż podróżniczy
- Reportaż historyczny
- Reportaż współczesny
- Reportaż sądowy
- Reportaż kryminalny
- Reportaż wojenny
- Reportaż krajowy
- Reportaż zagraniczny
- Reportaż sportowy
- Itd.

➤ **Ze względu na miejsce opublikowania:**

- **Reportaż pisany** – opublikowane w czasopismach, dziennikach, książkach
  - literacki, w którym przeważają elementy typowe dla literackiego pokazywania rzeczywistości
  - publicystyczny, w którym są elementy informacyjne

---

²⁰ WOLNY-ZMORZYŃSKI, K., *Reportaż – jak go napisać?*, Warszawa, 2004, s. 37 – 41.

- **Reportaż radiowy** – nagrany na taśmie magnetofonowej, puszczaony w radio
  - **Reportaż filmowy** – podobny do filmu dokumentalnego, obiektywny, brak komentarza
  - **Reportaż telewizyjny** – obrazy są połączone z twórczą interpretacją, oparty na faktach
  - **Fotoreportaż** – fotografie pokazujące czas i miejsce zdarzenia, brak komentarza
- **Ze względu na sposób pokazywania faktów:**
- **Reportaż fabularny** – akcja jest skoncentrowana wokół wydarzeń, bohaterów, obrazów z punktu widzenia reportera; fabuła w formie scen, pokazująca kontrasty i analogie; obraz życia bohaterów, przemian środowiskowych
  - **Reportaż problemowy** – punktem wyjściowym są skargi, które wymagają interwencji; relacje obywateli o problemie lub obserwacje problemu przez reportera; forma rozprawy.

Natomiast Karel Štorkán²¹ dzieli reportaż na:

- **Reportaż epicki** – najczęstsza forma reportażu, opowiadana w pierwszej osobie, reporter używa swoich opinii czy doświadczeń, przeważnie używany w opisach podróży
- **Reportaż dramatyczny** – konkretny opis rzeczywistości, plastyczne opowiadanie ze szczegółowym opisem; gradacja tekstu za pomocą środków językowych (metafora, porównanie)
- **Reportaż afabularny** – linia fabuły zastąpiona główną myślą czy wglądem w głębię człowieka
- **Reportaż wywiad** – tematy związane z łamaniem prawa, korupcją itp.; obok wywiadu jest także opisana osoba, z którą jest on przeprowadzany.

---

²¹ ŠTORKÁN, K., Proměny publicistiky, „Sešity novináře“, nr 4/1968, s. 32-77.

Podsumowanie

Jak dostrzegamy, definicja oraz systematyka reportażu wciąż nie są ustalone. Istnieje wiele poglądów na temat przynależności reportażu do poszczególnych gatunków, problem powstaje również przy podziale na typy, jest dzielony według swoistych kryteriów.

Cechy reportażu wskazują na gatunek bardzo specyficzny, opierający się głównie na prawdziwych informacjach, które są opisywane jak najbardziej obiektywnie, choć nie brakuje także subiektywnych komentarzy autora, które dodają tekstowi oryginalnego smaku.

Z punktu widzenia historii można stwierdzić, że początki reportażu sięgają już starożytności, najpierw odnotowywano głównie przygody z podróży, później rozwijały się także i inne palące i interesujące tematy. Gatunek ten jest ogromny i ciągle się rozwija, z nowymi autorami przychodzą zarówno nowe style pisania, jak i nowe techniki reportażu.

O tym jak wygląda reportaż w Polsce, jacy działają pisarze oraz wydawnictwa zajmujące się reportażem, mówi rozdział drugi.

2. Autorzy reportażu, wydawnictwa

Wprowadzenie

Reportaż jest gatunkiem bardzo popularnym tak we wszystkich krajach świata, jak i w Polsce. Reportaż zawsze miał wszędzie swoich fanów i pisarzy, którzy starali się opisywać nowe ciekawe wydarzenia swoim czytelnikom, powstawały nowe i niecodzienne teksty pokazujące ciekawe tematy.

Rozdział drugi pokaże nam początki polskiego reportażu, wybitnych polskich pisarzy zajmujących się tym gatunkiem, między innymi opowie nam o wysoko cenionym pisarzu Ryszardzie Kapuścińskim. W drugiej części rozdziału zostaną wspomniane polskie wydawnictwa zajmujące się wydawaniem reportaży.

2.1. Polska szkoła reportażu

W literaturze polskiej prawdziwy reportaż zaczął się pojawiać w czasach międzywojennych. Ojcem reportażu w Polsce jest Melchior Wańkowicz (1892-1974), wybitny reporter, mistrz reportażu rekonstrukcyjnego, podróżniczego, umiejący się dobrze posługiwać aparatem fotograficznym. Jego książki „Monte Cassino“, „Westerplatte“ czy „Hubalczyki“ są uważane za znakomite rekonstrukcje przebiegu walk. W swoich utworach łączył bardzo często fakty z fikcją, jednak była to fikcja obdarzona dużym prawdopodobieństwem wydarzenia.

Za mistrzów gatunku uważano też Arkadego Fiedlera („Kanada pachnąca żywicą“) czy Ksawerego Pruszyńskiego („W czerwonej Hiszpanii“).

Wielu dziennikarzy i reportażyistów rozpoczęło swoją karierę w wydawanym po II wojnie światowej tygodniku „Świat“. Tygodnik ten był wydawany w latach 1951-1969 i był ilustrowanym ogólnopolskim tygodnikiem o tematyce społeczno - politycznej, kulturalno-naukowej lub ekonomicznej. Tutaj pracowali wybitni reportażyści jak Marian Brandys (1912-1998, „O królach i kapuście“), Edmund Jan Osmańczyk (1913-1989, autor relacji wojennych, m. in.

„Korespondencje z bitwy o Berlin“, także z konferencji poczdamskiej), Krzysztof Kąkolewski (ur. 1930, „Co u pana słyhać?“), Kazimierz Dziewankowski (1930-1998, autor m. in. „Reportaż o szkiełku i oku“), a także Lucjan Wolanowski (1920-2006), który dużo podróżował po całym świecie, pracował przy wojskach ONZ w czasie wojny w Nowej Gwinei, następnie pracował jako doradca Wydziału Informacji WHO²². Był autorem reportaży o chorobach tropikalnych i handlu narkotykami. Do jego utworów należą „Reporter w Hongkongu w godzinie zarazy“, „Upał i gorączka. Reporter wędruje szlakiem cierpienia“.

Z reporterów urodzonych w latach trzydziestych i czterdziestych XX wieku warto wspomnieć o Wojciechu Giełżyńskim (ur. 1930, „Indonezja“- książka z serii wydawnictwa Iskry „Świat się zmienia“), Wojciechu Adamieckim, który był w połowie lat 90. ambasadorem w Tel Awiwie (1934-2008), a także o Krzysztofie Mroziewicz (ur. 1945), Małgorzacie Szejnert (ur.1936), współzałożycielce „Gazety Wyborczej“, która prowadziła w niej przez 15 lat dział reportażu, i Hannie Krall (ur. 1935), autorce pochodzenia żydowskiego, która podobnie jak Ryszard Kapuściński należy do grona autorów reportażu najchętniej czytanych tak w Polsce, jak i na świecie.

„Cesarzem“ polskiego reportażu jest **Ryszard Kapuściński** (1932-2007), pisarz, który jest znany zarówno w Polsce, jak i na świecie. Był wieloletnim korespondentem PAP²³ w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej. Jego twórczość jest bardzo ceniona i cieszy się dużą popularnością. Salman Rushdie powiedział o nim nawet:

„Jeden Kapuściński wart jest 1000 skamlących i fantazjujących gryzipiórków.“²⁴

Tadeusz Szkołut dodaje: „Ryszard Kapuściński jest kimś więcej niż tylko reporterem – jest zarazem filozofem, wnikliwym badaczem współczesnej kultury i cywilizacji. Jego książki pozwalają zrozumieć świat współczesny lepiej niż niejedno uczone dzieło z zakresu politologii, ekonomii, socjologii itp. Krótko mówiąc, jest reporterem wyjątkowym, dysponującym nie tylko ogromną

---

²² World Health Organization- Światowa Organizacja Zdrowia.

²³ Polska Agencja Prasowa.

²⁴ Ryszard Kapuściński w liczbach i ciekawostkach, dostępne z: <http://wyborcza.pl/kapuscinski/1,104741,588432.html> [stan na dzień 4 III 2012].

spostrzegawczością, dociekliwością, wycuciem wagi opisywanych zjawisk (to są w końcu cechy niezbędne w pracy każdego reportera), ale też jest człowiekiem niezwykle czytany, a przy tym myślącym samodzielnie, tzn. krytycznie i zarazem na te tematy, które sam wybiera jako przedmiot namysłu, bo uważa je za najistotniejsze. Pozwala mu to uchwycić sens zachodzących wydarzeń, tzn. włączyć pojedyncze fakty w pewną całościową wizję świata i w ten sposób uczynić je dla nas bardziej zrozumiałym²⁵

Pisarz ten w latach 1952-1956 studiował na Wydziale Historii Uniwersytetu Warszawskiego. Po skończeniu studiów pracował w gazecie „Sztandar Młodych“, później został redaktorem w tygodniku „Polityka“. W tych czasach Kapuściński zaczyna dużo podróżować i pisze. Zafascynowanie Afryką wzbudziło w nim zamiłowanie reporterskie, a jego reportaże z Konga z roku 1958 przyniosły mu sławę i popularność.

Jego debiutem literackim była książka „Busz po polsku“ z roku 1962. W tym też roku zaczyna współpracować z PAP i zostaje wysłany do Afryki, gdzie przeżywa transformacje władz, powstania i rebelie, które zostaną przez niego opisane w książkach jak na przykład „Jeszcze jeden dzień życia“ czy „Czarne gwiazdy“.

Po powrocie w roku 1968 długo nie wytrzyma w kraju i wyrusza na Kaukaz i do południowych republik ZSSR (utwór „Kirgiz schodzi z konia“), następnie do Ameryki Południowej- Chile, Brazylii, Meksyku („Wojna futbolowa“). Później odwiedza także Azję, Afrykę i Bliski Wschód.

W latach 80. interesuje się również poezją, obok pisarza i publicysty staje się z niego także myśliciel, pisze aforyzmy oraz refleksje nad życiem („Notes“, „Lapidarium“).

W roku 1993 wydaje „Imperium“, które opowiada o upadku systemu komunistycznego w ZSSR, przedstawia tutaj południowe republiki ZSSR i proces następujących zmian. Później pokazują się następne części „Lapidarium“ i książka „Heban“, którą wraca do tematów afrykańskich.

---

²⁵ SZKOŁUT, T., Świat według Kapuścińskiego, „AKCENT“ nr 3(65), dostępne z: <http://kapuscinski.info/swiat-wedlug-kapuscinskiego.html> [stan na dzień 4 III 2012].

Ryszard Kapuściński nazywany był także tłumaczem kultur, barwnie opisywał to, co widział i przeżył. Jednak według Artura Domosławskiego²⁶ czasami opiera się na fikcji literackiej opisując dane sytuacje.

Obecne reporterskie pokolenie to dziennikarze i pisarze związani przeważnie (w różnych okresach) z pracą w "Gazecie Wyborczej". Należą do nich Wojciech Jagielski, Jacek Hugo-Bader, Mariusz Szczygieł czy Wojciech Tochman, których twórczość będzie omawiana szerzej w rozdziale czwartym.

Reportaż współczesny opiera się na dwóch tendencjach – dziennikarstwie śledczym²⁷ oraz tzw. human interest journalism.²⁸

2.2. Wydawnictwa

Po drugiej wojnie światowej zaczyna się pokazywać mnóstwo serii książek reporterskich. Do głównych wydawnictw tych czasów należało wydawnictwo „Iskry“, które powstało w 1952 roku. Nazwa pochodziła od przedwojennej serii „Biblioteki Iskier“ albo tygodnika „Iskry“. Wydawnictwo przedstawiło kilka serii poświęconych reportażowi, między innymi serię „Naokoło świata“, w której pisali na przykład M. Wańkowicz, L. Wolanowski oraz R. Kapuściński. Następnymi seriami są „Łowcy sensacji“ czy „Świat się zmienia“.

Inne serie wydane przez „Wiedzę Powszechną“ to „Biblioteka- Kraje, Ludzie, Obyczaje“, w której można znaleźć książki między innymi o Afganistanie, Mongolii czy Wyspie Wielkanocnej, i „Biblioteka przygód i podróży“ albo wydawana przez „Czytelnika“ seria „Z żaglem“.

W tych czasach wydawano także antologie polskiego reportażu, m. in. „Wejście w kraj. Wybór reportażu z lat 1944-1964 („Iskry“, 1964, 1967), „Klucze do zdarzeń. Wybór reportażu z Polski i o Polsce, („Iskry“ 1976), „A to Polska

---

²⁶ Autor ten napisał biografię R. Kapuścińskiego, zob. DOMOSŁAWSKI, A., *Kapuściński Non - fiction*, Warszawa, 2010.

²⁷ Typ dziennikarstwa, ujawnianie informacji trudno dostępnych czy skrywanych, które są jednak istotne dla opinii publicznej, zob. więcej <http://www.edukacjaprawnicza.pl/aktualnosci/a/pokaz/c/aktualnosc/art/dziennikarstwo-sledcze-wybrana-problematyka.html> [4 III 2012].

²⁸ Publikacje piszące o człowieku, jego różnych zakrętach życiowych, zob. WILLIS, J., *The human journalist. Reporters, Perspectives, and Emotion*, Westport, 2003.

właśnie. Wybór reportaży z lat 1944-1969“ („Czytelnik“, 1969). Do tej tradycji wydawania antologii nawiązują również współczesne książki „20. 20 lat nowej Polski w reportażach według Mariusza Szczygła“ („Czarne“, 2009) czy „Reportaże Polityki. Polaków portret codzienny“, który jest zbiorem reportaży dziennikarzy „Polityki“ oraz „Antologia reportażu polskiego w opracowaniu szkolnym“ napisana przez K. Heskę-Kwaśniewisz i B. Zelera.

W Polsce istnieje wiele wydawnictw zajmujących się drukiem reportażu. Do nich należy **Wydawnictwo Czarne**. Powstało w 1996 roku, jest prywatną i niezależną instytucją, zajmującą się głównie współczesną prozą polską i środkowoeuropejską, ale także eseistyką i reportażami.

Wydawnictwo popularyzuje w 21 seriach wielu autorów. Publikuje również serię Reportaż, w której ukazują się utwory najwybitniejszych autorów z Polski (Jacek Hugo-Bader, Wojciech Tochman, Andrzej Stasiuk, Krzysztof Varga, Maciej Zaremba, Mariusz Szczygieł) oraz zza granicy (Jean Hatzfeld, Jean Rolin, Milena Jesenská itp).

Środkowa Europa to seria publikująca eseje na tematy środkowoeuropejskie. Pierwszą opublikowaną książką była „Moja Europa. Dwa eseje o Europie zwanej Środkową“. Książka została napisana przez Jurija Andruchowycza i Andrzeja Stasiuka.

W serii Sulina pojawiają się utwory literatury faktu, książki historyczne, antropologiczne, reportaż i eseje (m in. „Zrób sobie raj“, M. Szczygieł).

Wydawnictwo **Sic!**, które wydaje literaturę piękną, publicystykę, literaturę faktu, esej itp, powstało w 1993 roku. W mniejszym zakresie wydaje również reportaże („Głęboka. Reportaże z Polski“, J. Morawiecki, „Matrioszka w hidżabie. Reportaże z Dagestanu i Czeczenii“, I. Kaliszewska, M. Falkowski).

Spoleczny Instytut Wydawniczy Znak to wydawnictwo, które powstało w 1959 roku na tle „Tygodnika Powszechnego“ i miesięcznika „Znak“, drukujące zarówno współczesną literaturę, jak i teksty z filozofii i religii, biografie czy opracowania historii XX wieku. W wydawnictwie opublikował swoją pierwszą książkę Karol Wojtyła, było ono także pierwszym wydawcą książek Josepha

Ratzingera²⁹. W Znaku były także opublikowane pierwsze debiuty takich pisarzy jak Wojciech Tochman („Schodów się nie pali“) albo Mikołaj Łaziński („Reisefieber“). Do grona autorów, którzy wydali swoje książki także w Znaku, należą między innymi Norman Davies, Ryszard Kapuściński, Mario Vargas Llosa, Paul Auster.

Wydawnictwo skupione na literaturze opartej na faktach, głównie reportaży obyczajowo- społecznym, ale też literaturze pięknej i beletrystyce to wydawnictwo **Dobra literatura**. W serii „Lektury reportera“ drukowane są reportaże.

Oficyna Wydawnicza Branta zajmuje się głównie publikacją książek naukowych, jednak od 2003 roku poszerzyła swój profil wydawania o literaturę faktu czy reportaże („Chicago wczoraj i dziś“-Longin Pastusiak)

Książki reportażowe publikują również Wydawnictwo von Borowiecky, Nowy Świat, Czytelnik, który stara się o nowe wydanie książek Ryszarda Kapuścińskiego.

Gatunek ten znalazł również swoje miejsce w gazetach („Gazeta Wyborcza“ – „Duży Format“, „Wysokie obcasy“) czy czasopismach („Przekrój“, „Wprost“, „Polityka“).

Podsumowanie

W Polsce reportaż cieszy się dużą tradycją. Wskazano na ilość pisarzy, którzy tworzyli wyśmienite reportaże. Za początki reportaży uważamy utwory Melchiora Wańkowicza, który uczestniczył w kilku bitwach i opisał ich przebieg. Po II wojnie światowej pojawił się tygodnik „Świat“, wokół którego skupia się wielu znakomitych reporterów, jak Lucjan Wolanowski czy Krzysztof Kąkolewski. Wskazano również na generację lat 30. i 40., do której należy Ryszard Kapuściński, pisarz, który jest nazywany „cesarzem reportażu“. Współczesny reportaż jest pisany głównie przez dziennikarzy piszących także w „Gazecie Wyborczej.“

---

²⁹ Papież Benedykt XVI.

Na terenie Polski istnieje kilka wydawnictw reportażu, wydających kilka serii reportażu, co pokazuje wysoką popularność gatunku i ciągłą potrzebę drukowania takich książek.

To, jak wygląda warsztat reportera, jakie tematy wybiera i dlaczego, opisze rozdział trzeci.

3. Zdobyć temat, warsztat reportera

Wprowadzenie

Warsztat reportera to zawód łączący z jednej strony pracę reportera, ale z drugiej strony także sposób jego życia. To dwa czynniki, których nie można od siebie oderwać, wpływają one na osobisty styl pisania.

Wybór tematu i źródła dostępnych o nim informacji tworzą podstawową część pisania reportażu. To, jak reporter uzyskuje informacje, jak je zapisuje i gromadzi, jak się następnie posługuje w ich sformułowaniu, uwidacznia się w różnorodności utworów pisanych przez autorów. W tym rozdziale zostanie przedstawiony sposób pracy reportera, sztuka tworzenia reportażu i jego predyspozycje do zawodu.

3.1. Temat reportażu - pierwszy pomysł

Temat reportażu może być wybrany przez redakcję, w której reporter pracuje, albo może być jego własnym pomysłem, zainteresowaniem. Pomysł o czym pisać to baza tekstu, bez niej nie można napisać dobrego reportażu. Jednak uzyskanie dobrego pomysłu to trudna sprawa. Jan Rybář mówi, że jeżeli jesteśmy na przykład świadkami zamachu na George'a Busha, to mamy dużo możliwości, jak reportaż napisać. Trudniejsza sprawa to według niego napisanie ciekawego reportażu o połowie karpi.³⁰ Pomysł może się w takim razie rodzić zarówno po długim przemyśleniu, jak i spontanicznie. Zależy od sytuacji, od wykształcenia reportera, detaliów.

Ważny jest wybór tematu i podejścia do niego, ponieważ pokazuje nam to, co nam chce reporter przybliżyć i z czym nas chce lepiej zapoznać. Osobiście wybrany temat przedstawia nam zainteresowania reportera, jego osobowość czy temperament. Tematem reportażu według Karla Štorkána może być cokolwiek

---

³⁰ RYBÁŘ, J., Dobrodružství reportáže a kouzlo manipulace, [w:] OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R., TEJKALOVÁ, A., (eds.), op. cit., s. 50.

interesującego, co reporterowi „spełnia przyjemność, radość czy strach oraz jeśli czuje, że jest to ciekawe dla społeczeństwa.“³¹

Reporter może sobie także wybrać tematy, które są mu bliskie, jak robi na przykład Mariusz Szczygieł, który jest zainteresowany kulturą czeską i Czechami, pokazując to w książkach „Gottland“ oraz „Zrób sobie raj“. Zafascynowanie to pochodzi z tego, że przy opisie osób, historii pisze jakby sam o sobie. Mówi, że jest jedynakiem i podobnie jak Czechy, z przeciwnikiem niechętnie walczy, raczej stara się go okłamać. Także stara się wybierać tematy oraz bohaterów, których nie jest łatwo oceniać. Według jego reportaży nie ma rzeczy tylko czarnych albo tylko białych. Nie można więc powiedzieć, czy Baťa był tyranem, czy dobrym biznesmanem³², bo nie ma dokładnej odpowiedzi. Przybliży nam także tematy interesujące, na przykład w reportażu „Jak się państwu żyje bez Boga?“³³ stara się objaśnić stereotypy narodowe, pokazuje z jakiego powodu Czechy są państwem najbardziej ateistycznym i dlaczego największe znaczenie w Czechach zamiast Boga ma słowo *pohoda* (polskie tłumaczenie – *spokój*). Często również pisze o osobach zapomnianych (reportaż o Otakarze Švecu, autorze pomnika Stalina w Pradze)³⁴, kontrowersyjnych (reportaż o artyście Davidzie Černym)³⁵ oraz o sprawach omawianych publicznie czy opisywanych w tabloidach (reportaż o Helenie Vondráčkovej).³⁶

Natomiast Wojciech Tochman wybiera sobie tematy z głównymi bohaterami znajdującymi się w trudnej sytuacji życiowej czy takimi, którzy już określoną sytuację przeżyli. W jego reportażach są wszędzie obecne tragiczne ludzkie losy, gwałty, śmierć, jednak śmierć ludzi, którzy powinni jeszcze żyć. To ukazuje książka „Dzisiaj narysujemy śmierć“. Opisuje zdarzenia podczas wojny obywatelskiej w Rwandzie oraz informuje o ludobójstwie i cierpieniu bohaterów. Reportaż „W mocnym słońcu“³⁷ ukazuje nam tragedię zamachu na World Trade

---

³¹ „[...] co ho naplňuje nadšením, radostí, obavami, co cítí, že je společensky zajímavé.“

ŠTORKÁN, K., *O reportáži prakticky i teoreticky*, Ostrava, 1985, s. 29.

³² SZCZYGIEŁ, M., Ani kroku bez Baty, [w:] SZCZYGIEŁ, M., *Gottland*, Wołowiec, 2006.

³³ Reportaż z książki *Gottland*, Wołowiec, 2006.

³⁴ SZCZYGIEŁ, M., Dowód miłości, [w:] SZCZYGIEŁ, M., *Gottland*, Wołowiec, 2006.

³⁵ SZCZYGIEŁ, M., Wkuracz czeski, [w:] SZCZYGIEŁ, M., *Zrób sobie raj*, Wołowiec, 2010.

³⁶ SZCZYGIEŁ, M., Koncern ludu, [w:] SZCZYGIEŁ, M., *Zrób sobie raj*, Wołowiec, 2010.

³⁷ TOCHMAN, W., *W mocnym słońcu*, dostępne z: <http://www.tochman.eu/reporter.php?id=3> [stan na dzień 10 IV 2012]

Center w Nowym Jorku w 2001 roku. Pokazuje dramatyczne przeżycia Polaków i ich rodzin.

Generalnie autorzy przy wyborze tematu często kierują się ciekawością. Małgorzata Szejnert twierdzi, że to bardzo ważny probierz dla reportera i dodaje: „Jeśli budzi się taka ciekawość i nie wygasa, a potem potwierdza się, że można coś jeszcze to tego dodać, że powstaje nić, na którą można coś nanizać, to dla mnie wielkie przeżycie.”³⁸ Z taką opinią zgadza się również autorka reportażu Angelika Kuźniak³⁹ albo Ryszard Kapuściński. Aczkolwiek Ryszard Kapuściński przypuszcza, że potrzebne do zdobycia tematu jest także szczęście, choć myśli, że „szczęściu należy pomagać.”⁴⁰ Ciekawość jest więc jedną z najważniejszych cech dla zdobycia tematu. Musi on zaciekawić tak reportera, jak i czytelnika.

Antologia polskiego reportażu „20. 20 lat nowej Polski w reportażach według Mariusza Szczygła“ pokazuje nam, że reporterzy na pierwszym miejscu interesują się ludźmi i ich przeżyciami, jak jest na przykład w reportażach Wojciecha Tochmana „Początek / Człowiek, który powstał z torów“ (portret człowieka, który przebudził się na torach i niczego nie pamiętał, nie wiedział kim jest) i Katarzyny Surmiak-Domańskiej „Fobia / Ja grzesznik“ (rozmowa z uczestnikiem demonstracji antygejowskiej).

Z czego powstało takie zainteresowanie? Karel Štorkán w książce „O reportażu praktycznie i teoretycznie „wyjaśnia, że człowiek już od dawna miał potrzebę opowiadać o innych ludziach, uzyskiwać o nich informacje, oceniać ich charakter oraz zachowanie czy zastanawiać się nad ich postępowaniem, bo jest to dla człowieka naturalne.

Następne w kolejności pojawiają się reportaże o tematach palących, jak aborcja i syndrom poaborcyjny - reportaż Lidii Ostałowskiej „Piekło kobiet / Czasem odwiedzają mnie demony“, odkrywają się tematy tabu - homoseksualizm, AIDS - reportaż Wojciecha Tochmana „Kazanie / Wściekły pies“. Jako tematy są wybierane również historyczne oraz współczesne wydarzenia, jak zmiana Polski

---

³⁸ WÓJCIŃSKA, A., Krajobraz po detonacji, rozmowa z M. Szejnert, [w:] WÓJCIŃSKA, A., op. cit., s. 16.

³⁹ WÓJCIŃSKA, A., Traktat przy obieraniu ziemniaków, rozmowa z A. Kuźniak, [w:] WÓJCIŃSKA, A., op. cit., s. 54.

⁴⁰ KAPUŚCIŃSKI, R., *Autoportret reportera*, Kraków, 2010, s. 69.

po upadku komunizmu - reportaż Mariusza Szczygła „Zamiast wstępu / Jak Jadźka miała wstawić zęby“ oraz opisy wydarzeń kryminalnych, które zostały pokazane w reportażu „Dług / Luiza wdowa idzie na dług“, napisanym przez Irenę Morawską.

Wielu reporterów szuka dla swojego reportażu wyjątkowej sytuacji, ponieważ celem reportera jest pokazanie czytelnikom czegoś nowego, informowanie o czymś nadzwyczajnym, niezwykłym. Karel Štorkán mówi:

„Czytelnik chce słyszeć czy czytać o tym, o czym jeszcze nie słyszał albo nie czytał, o ile mu rzecz jest znana, chce znać kolejne szczegóły, kolejne fakty, nowe poglądy, które by wypełniły miarę jego zainteresowania, w innym przypadku przypuszczalną miarę napięcia oraz wzruszenia. Interes czytelnika może wzbudzić specyficzna informacja (aktualność, nowość), kontrast psychologiczny, podobnie jak dramatyczny opis czynu reportera.“⁴¹

Ludziom odkrywa się rzeczy prawdziwe, autentyczne. Reporterzy szukając między nimi szczególnych stosunków i interesujących detali starają się znaleźć odpowiedzi na pytania.⁴² Wybór tematów także łączy się ściśle z problemami, zdarzeniami, niezwykłymi zjawiskami czy zmianami społecznymi danych czasów.

3.2. Przygotowanie reportera do pisania

Jeżeli już reporter wybrał sobie temat, powinien o nim przed samym procesem pisania uzyskać jak najwięcej informacji. Dlatego według Jiřígo X. Doležala przychodzi tzw. **faza edukacyjna**.⁴³ Reporter musi zdobyć i przeczytać z różnych źródeł o danym temacie mnóstwo ogólnych informacji, by jego reportaż był dobrej jakości. Jeżeli nie orientuje się jeszcze dokładnie w danym zagadnieniu, nie powinien zaczynać z pisaniem. Jiří X. Doležal uważa, że nie ma

---

⁴¹ „Čtenář chce slyšet nebo číst, co ještě neslyšel nebo neviděl, a pokud je mu věc už známa, že chce znát další podrobnosti, další fakta, nové pohledy, které by naplnily míru jeho zájmu, v jiném případě předpokládanou míru napětí nebo vzrušení. Čtenářův zájem může vzbudit jedinečná zpráva (aktuálnost, novost), psychologický kontrast, stejně jako dramatický popis reportérova činu.“ ŠTORKÁN, K., *Publicistické žánry*, Brno, 1980, s. 309-310.

⁴² ŠTORKÁN, K., *O reportáži prakticky i teoreticky*, Ostrava, 1985, s. 203-209.

⁴³ DOLEŽAL, J., X., *O řemesle reportérském*, [w:] OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R., TEJKALOVÁ, A. (eds), op. cit., s. 44.

nic gorszego niż reporter „niewykształcony i głupi i którego można łatwo ogłupiać.”⁴⁴ Z taką opinią zgadza się Karel Štokán, mówiąc o tym, że czytelnik nie powinien wprowadzany w błąd przez sprzeczności, które powstały w tekście przez niewiedzę autora. Również Karel Pacner myśli, że jest bardzo ważne o temacie „przynajmniej trochę przeczytać.”⁴⁵ Niewiedza się nie opłaca, ponieważ potem reporter (na przykład przy wywiadzie) może zadawać zbyteczne oraz bezsensowne pytania.

3.3. Sposób uzyskiwania informacji

Jiří X. Doležal twierdzi, że każdy reporter powinien mieć własną opinię na dany temat zanim zacznie pracę w terenie oraz sprawdzanie faktów. Powinien mieć także ustalone hipotezy, powinien wiedzieć o co kogo pytać oraz jakich informacji poszukiwać.

Reporter uzyskuje informacje wieloma sposobami. Ci, którzy pracują w redakcji, mają dostęp do źródeł zawierających informacje. Nowe informacje o polityce, gospodarce, kulturze, nauce itp. pokazują między innymi serwisy agencyjne, które są często zależne od momentalnej sytuacji na świecie oraz w kraju. Istnieje także możliwość szukania informacji archiwalnych w archiwach redakcyjnych, które są często potrzebne reporterowi do tematu. „Ponieważ podstawą każdego archiwum redakcyjnego są własne publikacje oraz teksty z innych dzienników i czasopism, prasa staje się źródłem informacji sama dla siebie,”⁴⁶ twierdzi Magdoń.

Do redakcji przychodzą również oficjalne zaproszenia z różnych dziedzin życia społecznego i zawiadomienia, które pochodzą od organów czy instytucji i służą do tworzenia nowego tekstu.

Do redakcji są także wysyłane listy od czytelników, lub też słuchacze telefonują i przekazują informacje dotyczące spraw lub wątków znanych czy

---

⁴⁴ „[...] reportér nevzdělaný a hloupý, kterému je možné cokoliv nabulíkovat.“ DOLEŽAL, J., X., O řemesle reportérském, [w:] OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R., TEJKALOVÁ, A. (eds), op. cit., s. 44.

⁴⁵ „[...] trochu něco přečíst.“ PACNER, K., Vědecká reportáž je fuška, [w:] OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R., TEJKALOVÁ, A. (eds), op. cit., s. 32.

⁴⁶ MAGDOŃ, A., *Reporter i jego warsztat*, Kraków, 2000, s. 110.

zupełnie nowych. Dużą rolę gra tu anonimowość przekazania informacji, o których reporter nie miałby szans się w innym przypadku dowiedzieć.

Bardzo ważny jest nasłuch radiowy, często prowadzony przez policję czy inne służby, co daje reporterowi możliwość być świadkiem wypadku oraz przestępstwa.

Współpracownicy i osobiste kontakty reporterów są jednak najbardziej cennym dostępem do informacji. Karel Pacner myśli, że reporter nie obejdzie się bez „obszernego kręgu współpracowników, mądrzejszych oraz mających dużą wiedzę w poszczególnych dziedzinach.”⁴⁷ Andrzej Magdoń dodaje, że wartość reportera jest liczona według liczby jego kontaktów i podaje przykład:

„Jeżeli reporter ma 54 zaprzyjaźnione osoby z dostępem do ciekawych informacji, a każda z tych osób tylko raz na rok powie dziennikarzowi coś ciekawego, to ma on co tydzień ciekawą wiadomość”⁴⁸ Jeśli te osoby nie życzą sobie, by ich dane były ujawnione, istniejące w Polsce prawo prasowe zobowiązuje reportera do zachowania w tajemnicy danych, które mogłyby pomóc w identyfikacji autora materiałów lub informacji.

Reporter generalnie uzyskuje informacje z książek, encyklopedii, słowników lub leksykonów. Podczas gdy w przeszłości był niekiedy problem z dotarciem do informacji, dzisiaj mnóstwo rzeczy można znaleźć w Internecie, który zawiera nadmiar informacji i zalicza się do głównych źródeł. Wszystko to, czego nie wyszuka reporter w książkach, tutaj szybko znajdzie. Według opinii Karla Pacnera reporter musi jednak na takie informacje uważać, ponieważ mogą być napisane niedokładnie czy z błędami. Małgorzata Szejnert uważa, że „Internet pozwala w tej chwili na zbadanie takich wątków, do których wcześniej nigdy byśmy nie dotarli. To wspaniałe, że istnieje taka możliwość, ale też niepokojące. Reporterzy mogą ulegać pokusie posługiwania się internetem, rezygnując z udania się na miejsce wydarzenia i rozmowy z ludźmi.”⁴⁹ Ona osobicie się przed nim broni, bo myśli również, że „Internet wciąga w nowe poszukiwania,

---

⁴⁷ „[...] širokého okruhu spolupracovníků, chytřejších a s hlubokými znalostmi v jednotlivých oborech, [...]“ PACNER, K., Vědecká reportáž je fuška, [w:] OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R., TEJKALOVÁ, A. (eds), op. cit., s. 35.

⁴⁸ MAGDOŃ, A., op. cit., s. 39.

⁴⁹ WÓJCIŃSKA, A., Krajobraz po detonacji, rozmowa z M. Szejnert, [w:] WÓJCIŃSKA, A., op. cit., s. 15.

prowadzące do tego, że człowiek ucieka od głównego wątku w dygresje, które są tak pasjonujące, że nie można się od nich oderwać.⁵⁰

Zbieranie materiałów potrzebnych do pisania może być prowadzone na wiele sposobów, kolejnym ważnym problemem jest gromadzenie, uporządkowanie i wykorzystywanie informacji.

W terenie na reportera czekają kolejne informacje, które zdobywa za pomocą obserwacji, wywiadów czy zapoznawania się z dokumentami. Każdy reporter wybiera sobie inny sposób ich zapisu. Najprostszy sposób to nagrywanie np. na dyktafon. Reporter wygodnie i szybko uzyskuje wszystkie powiedziane szczegóły. Nagranie ukazuje również środki językowe lub intonację mowy. O tym wspomina Katarzyna Surmiak-Domańska i uściśla, że nagrywa prawie zawsze, bo dla niej „nie mniej ważne od tego, co bohater mówi, jest to, jak mówi. Istotny jest język, określenia, powiedzonka. To buduje postać.”⁵¹ Natomiast Petr Holec twierdzi, że dyktafon to największy wróg reportera. Uważa, że nagrywanie „mało kiedy uchwyci cokolwiek rzeczywistego, ludzkiego.”⁵² Wypowiedź rozmówcy nierzadko staje się przy włączeniu dyktafonu sztuczną albo pozowaną. Rozmówca stara się także pokazywać rzeczy w świetle, które jest dla niego korzystne. Magnetofon może również reportera rozpraszać i zawodzić go. Z takim twierdzeniem zgadza się Włodzimierz Nowak i myśli, że z powodu nagrywania rozmowa czasami nie wychodzi, bo „pozwala się rozmówcy za bardzo rozgadać, nie próbuje zrozumieć tego, co mówi, wrzuca się do worka maszyny całą pamięć. A potem się okazuje, że brak w tym dociekliwości, niektóre myśli są niedokończone.”⁵³

Dalszym sposobem jest użycie notesu i długopisu. Reporter robi sobie notatki, zapisuje więc tylko te rzeczy, których naprawdę chce i wydają mu się one ważne. To może być między innymi mowa, środowisko, emocje, zachowanie czy opis wyglądu ludzi. Włodzimierz Nowak mówi, że stara się notować dyskretnie w

---

⁵⁰ WÓJCIŃSKA, A., *Krajobraz po detonacji, rozmowa z M. Szejnert*, [w:] WÓJCIŃSKA, A., op. cit., s. 15.

⁵¹ WÓJCIŃSKA, A., *Pudełko z choinkowymi bombkami, rozmowa z K. Sumiak-Dormańską*, WÓJCIŃSKA, A., op. cit., s. 221.

⁵² „[...] málokdy zachytí cokoliv skutečného, lidského.“ HOLEC, P., *Reportáž: umění pera a notesu*, [w:] OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R., TEJKALOVÁ, A. (eds), op. cit., s. 41.

⁵³ WÓJCIŃSKA, A., *Dlaczego by się nie rozpląkać?, rozmowa z Włodzimierzem Nowakiem*, [w:] WÓJCIŃSKA, A., op. cit., s. 129.

skrótach i hasłach, które po rozmowie uzupełnia. Jednak do największych wad notowania należy ochota dyktowania rozmowy, która potem staje się nienaturalna.

Reporterom, którym przeszkadza używanie dyktafonu czy notesu służy pamięć. Lecz trzeba ją najpierw wyćwiczyć. Pamiętanie pozwala reporterom rozmawiać o tematach prywatnych czy delikatnych. Barbara Pietkiewicz mówi: „Jak mogłabym notować, rozmawiając z matką chłopaka, który się powiesił? Mam pamięć rejestrującą i pamiętam to, co ludzie mówią, zapamiętuję szczegóły. [...] Tak bardzo chcę się dowiedzieć. Ludzie wyczuwają, że nie rozmawiam z nimi jak o sadzeniu kapusty. Przeżywam to, co mówią. To nie jest wywiad, tylko rozmowa z drugą osobą, która musi zapomnieć, że jestem dziennikarką.”⁵⁴ Także „cesarz” reportażu Ryszard Kapuściński przyznał, że w ogóle nie notuje, tylko stara się zapamiętać i później utrwała te „zapamiętane dwa-trzy obrazy, które oddają esencję, syntezę danego zjawiska i wrażenia, refleksję budzącą się przy okazji.”⁵⁵

Reporter nie powinien być łatwowierny i każdą swoją informację powinien sprawdzić przynajmniej dwukrotnie, twierdzi Ewa Czerwińska „Bo ludzie często konfabulują,”⁵⁶ dodaje. Potem dopiero wszystkie uzyskane materiały reporter gromadzi w pracowni w swoim prywatnym archiwum, które pozwala mu wracać się do informacji. W archiwum mogą się znajdować między innymi notatki, listy, luźne kartki, części artykułów z prasy, książki, nagrania, przedmioty, wywiady. Karel Pacner twierdzi, że jego archiwum jest połączeniem komputera i papieru. Przy czym dodaje, że z internetu ściąga „do pamięci komputera najbardziej interesujące rzeczy.”⁵⁷ Poza tym opisuje, że zbiera również artykuły z gazet czy czasopism. Jednak to, jakim sposobem reporter przechowuje uzyskane informacje, zależy wyłącznie od niego.

---

⁵⁴ WÓJCIŃSKA, A., Co ciekawego jest w szczęściu?, rozmowa z Barbarą Pietkiewicz, [w:] WÓJCIŃSKA, A., op. cit., s. 118.

⁵⁵ KAPUŚCIŃSKI, R., op. cit., s. 73.

⁵⁶ CZERWIŃSKA, E., Jak napisać reportaż, dostępne z <http://files.juniormedia.pl/Jaknapisacreportaz.pdf> [stan na dzień 15 IV 2012].

⁵⁷ „[...] do paměti počítače nejzajímavější věci.“ PACNER, K., Vědecká reportáž je fuška, [w:] OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R., TEJKALOVÁ, A. (eds), op. cit., s. 33.

3.4. Proces pisania

Jeżeli materiały są zgromadzone i uporządkowane, nadchodzi czas połączenia wszystkiego w całość i rozpoczęcia. Najważniejsza jest umiejętność pisania, jednak według Mariusza Szczygła jest ona możliwa do nauczenia i do doskonalenia.

Autor starający się nam przedstawić wydarzenia o prawdziwej, wiarygodnej oraz autentycznej podstawie, musi sobie na początku wybrać, jakim sposobem będzie je opisywał. Czy będzie świadkiem wydarzeń, ich uczestnikiem lub tylko słuchaczem albo rekonstruktorem. Ważny jest początek tekstu, magiczna formułka, która czytelnika zachwyci albo nie. Jan Rybář nadmienia, że „otwarcie, więc pierwsze zdanie czy zdania, to jest to, co zapowiada zwycięstwo (złapanie czytelnika), czy jest odwrotnie pierwszym krokiem do przegranej autora (czytelnik dalej nie czyta oraz się nudzi).“⁵⁸ Pierwsze zdanie musi być świetnym pomysłem, można zacząć od pytania, wezwania, cytatu czy od zupełnego końca. Może się także pokazać napięcie. W każdym razie miałyby czytelnikowi zasugerować atrakcyjność tekstu.

Własnej budowy tekstu nie obowiązują żadne reguły, zależy tylko od autora. Styl pisania jest także uzależniony od tematu utworu. Przy opisywaniu tragicznej sytuacji reporter nie będzie używał żartobliwego stylu i odwrotnie.

Reportaż czyni ciekawym pojawienie się wewnętrznej dynamiki. Jan Rybář pokazuje na sztukę użycia dobrze wybranego szczegółu. Wnieś on według niego do reportażu „trochę atmosfery [...] i tekst wyraziście ożywi.“⁵⁹ Doradza dalej, że tekst powinien być budowany przez szczegóły, które pokazują kreatywność autora. Mariusz Szczygieł jednak uważa, że reporter powinien zauważać głównie szczegóły, „których inni nie widzą. A także łączyć rzeczy

---

⁵⁸ „Otevření, tedy první věta či věty, je tím, co předznamenává vítězství (lapaní čtenáře), či je naopak prvním krokem k autorově prohře (čtenář dál nečte, či se nudí).“ RYBÁŘ, J., Dobrodružství reportáže a kouzlo manipulace, [w:] OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R., TEJKALOVÁ, A. (eds), op. cit., s. 51.

⁵⁹ „[...] trochu atmosféry [...] text výrazně oživí.“ RYBÁŘ, J., Dobrodružství reportáže a kouzlo manipulace, [w:] OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R., TEJKALOVÁ, A. (eds), op. cit., s. 49.

pozornie od siebie odległe.⁶⁰ Bo szczególnie według niego może powiedzieć więcej niż „ogół“.

Także mowa niezależna pełni funkcję kluczową, ponieważ zmienia tok tekstu, graficznie oddziela poszczególne części, wciąga czytelnika w akcję. Jan Rybář oznacza mowę niezależną za „przyprawę, bez której trudno się obejść.”⁶¹ Aby czytelnicy dobrze zrozumieli reportaż, autor powinien używać słownictwa, które nie przekracza możliwości czytelnika. Tzn. jeżeli pokazywany jest w reportażu slang czy terminologie, wszystko musi być czytelnikowi wyjaśnione.

Reportaż powinien mieć swój rytm, każde zdanie czy słowo musi mieć swoją funkcję- przekazuje czytelnikom jakąś informację. Ryszard Kapuściński przypuszcza, że stara się pracować nad każdym zdaniem, akapitem czy stroną i później rozdziałem dlatego, „by w minimalnej ilości słów i obrazów powiedzieć jak najwięcej.”⁶²

Jednak najważniejsze w reportażu, co twierdzi Mariusz Szczygieł, jest „to, żeby zrozumieć człowieka.[...] Podejrzewam, że w ogóle po to reportaż został wynaleziony.”⁶³

3.5. Predyspozycje reportera

Zawód reportera to bardzo trudna profesja. Uzyskanie wartościowego tekstu i napisanie go w dobrej formie, w opinii Małgorzaty Szenert, to bardzo trudne zadanie. Z jednej strony zależy od talentu pisarza, z drugiej strony są także ważne predyspozycje i cechy niezbędne dla reportera. Zdaniem reporterów jedną z najważniejszych cech jest ciekawość. Tylko człowiek ciekawy świata, ludzi może wydobyć temat, szczegół, który jest na pierwszy rzut oka niewidoczny. W kolejności ważne są empatia, altruizm, także pojęcie o psychologii, żeby wiedzieć

---

⁶⁰ WÓJCIŃSKA, A., Metafizyczny orgasmus, rozmowa z Mariuszem Szczygłem, [w:] WÓJCIŃSKA, A., op. cit., s. 173.

⁶¹ „[...] kořením, bez něhož je obtížné se obejít.“ RYBÁŘ, J., Dobrodružství reportáže a kouzlo manipulace, [w:] OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R., TEJKALOVÁ, A. (eds), op. cit., s. 51.

⁶² KAPUŚCIŃSKI, R., op. cit., s. 69.

⁶³ SZCZYGIEŁ, M., Najkrótszy kurs świata, jak napisać reportaż, dostępne z <http://www.mariuszszczygiel.com.pl/550.blog/najkrotszy-kurs-swiate,-jak-napisac-reportaz> [stan na dzień 15 IV 2012].

jak zwracać się do ludzi. Jego praca jest od nich zależna, dlatego powinien być dla nich otwarty i również posiadać umiejętność słuchania. Według Ryszarda Kapuścińskiego do uprawiania dziennikarstwa człowiek powinien być przede wszystkim „dobrym człowiekiem. Źli ludzie nie mogą być dobrymi dziennikarzami. Jedynie dobry człowiek usiłuje zrozumieć innych, ich intencje, ich wiarę, ich zainteresowania, ich trudności, ich tragedie. I natychmiast, od pierwszej chwili, stać się częścią ich losu.”⁶⁴

Reporter nie ma określonych godzin pracy, wszystko zależy od sytuacji, ludzi, potrzeb, więc przynosi to z sobą stres albo problemy w życiu rodzinnym. Zawód ten powinien wykonywać tylko człowiek, który posiada pasję do zawodu i jest przygotowany do ponoszenia konsekwencji tego wyboru.

Podsumowanie

Pierwszym krokiem do stworzenia reportażu jest temat. Może on być albo wybrany przez redakcję, albo własnym pomysłem pisarza. Po wyborze tematu bardzo ważne jest zapoznanie się ze źródłami. Reporter zbierający informacje często korzysta z Internetu, książek lub encyklopedii. Często również używa obserwacji lub wywiadów. Bardzo cenione są kontakty reportera. Do zapisu informacji używa reporter dyktafonu, notesu lub pamięci. Przy czym wszystkie materiały gromadzi w swoim prywatnym archiwum. Przy pisaniu reportażu ważną rolę odgrywa świetnie napisane pierwsze zdanie czy szczegół, które pomagają reportażowi nabrać atrakcyjności. W minimalnej ilości słów powinno się pokazać jak najwięcej informacji. Reporter to przede wszystkim zawód dla dobrego człowieka umiejącego słuchać drugich, z niegasnącą ciekawością i empatią. Jak widać, warsztat reportera zależy od wielu czynników.

Ogląd współczesnej sytuacji reportażu w Polsce i jego ewentualnego fenomenu przedstawi nam rozdział czwarty.

---

⁶⁴ KAPUŚCIŃSKI, R., op. cit., s. 21.

4. Reportaż jako współczesny fenomen?

Wprowadzenie

Twórczość polskich reporterów jest wysoko ceniona zarówno w Polsce, jak i na świecie. O tym, że nie na samym Kapuścińskim kończy się reportaż, możemy się szybko przekonać – dzieła współczesnych pisarzy interesują wielu czytelników i cieszą się ogromną popularnością. Nie sposób pokazać wzrastającą popularność na wybranych przykładach.

W tym rozdziale zostaną przedstawieni bliżej współcześni reporterzy polscy, ich działalność i biografie. Następnie opisane zostaną festiwale reportażu i nagrody. Koniec rozdziału będzie poświęcony jego fenomenowi i próbie sformułowania jego ewentualnego istnienia.

4.1. Współcześni pisarze reportażu

Jak już wcześniej opisano w rozdziale drugim, współczesny reportaż oparty jest na dziennikarstwie śledczym oraz human interest journalism. Pisarze ci starają się pokazywać nowe ciekawe rzeczy, żeby je przedstawić czytelnikom. Interesują się człowiekiem i jego wydarzeniami życiowymi.

Współczesne pokolenie reportażyistów to dziennikarze związani głównie z pracą w „Gazecie Wyborczej”. Do tej generacji zalicza się **Mariusz Szczygiel** (ur. 1966), który jest absolwentem Wydziału Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego. Jego kariera rozpoczęła się w tygodniku „Na przelaj”. Od roku 1990 zaczął pracować jako reporter „Gazety Wyborczej” i od 2004 roku jest kierownikiem działu reportażu. W latach 1995-2001 prowadził on talk show pod nazwą „Na każdy temat” w TV Polsat. Na Uniwersytecie Warszawskim był wykładowcą seminarium warsztatowego z reportażu. Jest autorem książek: „Niedziela, która zdarzyła się w środę” (1996), „Gottland” (2006) – książka ta została przetłumaczona już na dziesięć języków, otrzymał za nią także Nagrodę Czytelników w konkursie NIKE 2007, również Nagrody Warszawskiej Premiery

– za Książkę Miesiąca i Książkę Roku 2007, Nagrodę im. Beaty Pawlak, Prix Amphi we Francji (nagroda dla autora i tłumacza za najlepszą książkę obcojęzyczną) oraz European Book Prize⁶⁵ 2009 (nagroda za najlepszą książkę Europy). Następnie napisał „Kaprysy. Damskie historie“(2010), (2009) i „Zrób sobie raj“, za którą uzyskał także Nagrodę Warszawskiej Premiery Literackiej – Książka Miesiąca i Książka Roku 2010. Szczygiel wydał antologię polskiego reportażu „20. 20 lat nowej Polski w reportażach według Mariusza Szczygła“ Wspólnie z Pawłem Goźlińskim i Wojciechem Tochmanem założył Instytut Reportażu, Polską Szkołę Reportażu i Księgarnię Reporterów Wrzenie Świata.

Wojciech Tochman (ur. 1969) skończył Wydział Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego. Również jak M. Szczygiel pojawia się od roku 1990 w „Gazecie Wyborczej“, gdzie napisał swój pierwszy reportaż i w roku 1998 przez czytelników gazety został wybrany „Reporterem roku“. W latach 1996-2002 był autorem programu „Ktokolwiek widział, ktokolwiek wie“ w telewizji TVP1. Opublikował książki: „Schodów się nie pali“ (2000,2006) „Jakbyś kamień jadła“, za które został nominowany do Nagrody Literackiej NIKE, „Córka“ (2005), „Wściekły pies“ (2007), za którą otrzymał nagrodę Poznańskiego Przeglądu Nowości Wydawniczych „Książka Jesieni 2007“, „Bóg zapłać“(2010), „Dzisiaj narysujemy śmierć“ (2010). Jest również założycielem Fundacji ITAKA, która zajmuje się poszukiwaniem ludzi i pomocą ich rodzinom. Jego książki są tłumaczone na wiele języków.

Kolejnym z autorów jest **Jacek Hugo-Bader** (ur. 1957), który jest z wykształcenia pedagogiem. Od roku 1991 jest w dziale reportażu „Gazety Wyborczej“. Specjalizuje się w tematyce wschodniej. Zdołał dwukrotnie nagrodę Grand Press (1999, 2003). Jest autorem zbioru reportaży „Biała gorączka“ (2009), książki „W rajskiej dolinie wśród zielska“ (2002). Nakręcił Wspólnie z Pawłem Łozińskim film o Ukrainie „Jacek Hugo-Bader. Korespondent z Polski.“

Dziennikarz **Wojciech Jagielski** (ur. 1960) studiował na Wydziale Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego. Od roku 1991 pracuje w „Gazecie Wyborczej“ w Dziale Zagranicznym. Będąc świadkiem najważniejszych

---

⁶⁵ Nagroda Książki Europejskiej.

wydarzeń politycznych, specjalizuje się w tematach Afryki, Azji Środkowej i Kaukazu. Jest autorem książek „Dobre miejsce do umierania“ (1994), „Modlitwa o deszcz“ (2002), za którą otrzymał m. in. Nagrodę im. ks. Józefa Tischnera, dalej „Wieże z kamienia“ (2004), „Nocni wędrowcy“ (2009).

Z „Gazetą Wyborczą“ są również związani reporterzy **Magdalena Grochowska** (ur. 1960, książka „Jerzy Giedroyc. Do Polski ze snu“, została nominowana do nagrody Grand Press w 2005 roku), **Angelika Kuźniak** (ur. 1974, otrzymała trzy razy nagrodę Grand Press), **Włodzimierz Nowak** (ur. 1958, autor zbioru reportaży polsko-niemieckich „Obwód głowy“, laureat kilku nagród), **Anna Bikont** (ur. 1954, współzałożycielka „Gazety Wyborczej“, za książkę „My z Jedwabnego“ otrzymała Nagrodę Press), **Witold Szablowski** (ur. 1980, za reportaże z Turcji otrzymał Nagrodę im. Melchiora Wańkowicza) i inni.

4.2. Festiwale i nagrody reportażu

W Polsce odbywa się wiele festiwali, konkursów czy przeglądów literatury. Najważniejsze z nich nie są organizowane tylko w dziedzinie poezji czy prozy, ale także między innymi w kategorii komiksu, literatury sensacyjno-kryminalnej. Nie brakuje także reportażu, jednak w ostatnich latach regularnie pojawia się tylko festiwal reportażu telewizyjnego oraz radiowego „Międzynarodowy Festiwal Sztuki Reportażu CAMERA OBSCURA“, organizowany już od ośmiu lat. W dwóch konkursach (międzynarodowym i polskim) startują tutaj reportaże telewizyjne oraz radiowe. Reportaż ma swoje pewne miejsce na toruńskich festiwalach „4 Pory Książki “ albo „Festiwal Książki“, w których każdorocznie biorą udział także reportaże i ich autorzy.

Od czasu do czasu pojawiają się także festiwale książek reportażowych, między innymi „Festiwal Reportażu“ organizowany wspólnie przez Instytut Książki i Wydawnictwo Czarne w roku 2009 w różnych miastach Polski. W roku 2010 został przez Instytut Reportażu i Instytut Książki zorganizowany festiwal „Warszawa bez fikcji“ dotyczący reportażu, fotoreportażu oraz teatru faktu. Miasto Łódź również w roku 2011 przygotowało festiwal połączony z

warsztatami dla dziennikarzy „Modern Journalist“, na którym został przedstawiony reportaż literacki. Reportaż często pojawia się również na „Targach Książki“ – ostatni raz w październiku roku 2011 w Katowicach został przygotowany „Jeden dzień z reportażem – Katowice Non-fiction“

Jak już wcześniej pokazano w życiorysach, każdy reporter może za swoją pracę, książkę otrzymać nagrodę. W Polsce istnieje wiele różnych rodzajów nagród i konkursów. Od roku 2010 jest na przykład przyznawana Nagroda im. Ryszarda Kapuścińskiego za reportaż literacki, który obejmuje problemy współczesne i informuje o świecie innych kultur. Nagroda im. Melchiora Wańkowicza jest przyznawana od ośmiu lat przez Studio Reportażu i Dokumentu Polskiego Radia. Reportaże mogą również brać udział w Nagrodach Literackich jako Nagroda Literacka Nike albo w Nagrodzie Warszawskiej Premiery Literackiej oraz w europejskim konkursie European Book Prize.

4.3. Polski reportaż = współczesny fenomen?

Reportaż należy do grupy dobrze się sprzedających książek – bestsellerów, także w porównaniu z literaturą piękną (7 pozycja „Dzienniki kołymyjskie – Jacek Hugo-Bader, 8 pozycja „Gottland“ – M. Szczygieł, 9 pozycja „Zrób sobie raj“ – M. Szczygieł)⁶⁶ Tworzy te są również ulubione przez czytelników. Małgorzata Szejnert wyjaśnia dlaczego tak jest:

„Życie jest niesamowicie ciekawe, ciekawsze niż fikcja. I chyba coraz trudniejsze. Świat pędzi jak obłakany. Musimy sobie z nim jakoś radzić, chcemy rozumieć sytuację, w jakiej się znajdujemy. Być może literatura faktu bardziej pomaga nam w radzeniu sobie z życiem codziennym niż fikcja literacka. Wydaje mi się, że autorzy reportaży cieszą się stosunkowo dużym zaufaniem; przekazują relacje pochodzące od bezpośrednich świadków i uczestników wydarzeń, a często sami w nich uczestniczą. Coraz mniej wokół nas autorytetów. Nie wierzymy politykom, nie wierzymy księżom, zawodzą nas nauczyciele i trenerzy sportowi.

---

⁶⁶ Ranking roku bestsellerów roku 2011 według Merlin.pl, zob. <http://merlin.pl/ksiazki/bestsellery/browse/bestsellers/year/1.html> [stan na dzień 18 IV 2012]

Politycy, ideolodzy, menedżerowie mają rozliczne interesy w tym, by interpretować świat po swojemu. Reporter na ogół nie ma powodu, by przekombinować świat na swoją stronę (choć i to się zdarza, ale o wiele rzadziej niż w publicystyce). Może dlatego ludzie szukają reportaży. Potrzebują prawdziwych historii.⁶⁷

Zainteresowanie reportażami jest charakterystyczne dla całej Europy, dlatego wiele utworów zostało przetłumaczonych na języki obce, m. in. „Gottland“ (przetłumaczono na 9 języków), „Zrób sobie raj“, w Szwecji (Ouvrtyr till livet, Brombergs 2003), we Francji (La vie est reportage, Noir sur Blanc 2005) czy Niemczech (Von Minsk nach Manhattan, Zsolnay 2006) opublikowano także antologie polskiego reportażu. Polska szkoła reportażu odróżnia się od europejskiego stylu pisania i jest przeciwieństwem najbardziej znanego reportażu anglosaskiego.⁶⁸ Maria Kruczkowska w artykule „Gazety Wyborczej“⁶⁹ twierdzi, że reportaż po r. 1945 umocnił się wbrew cenzurze systemu komunistycznego i autorzy starali się pisać nie wprost, ale opisując pojedyncze przypadki. Natomiast tradycja reportażu literackiego utrzymała się również po r. 1989.

Czy polski reportaż to fenomen współczesnej epoki? Powstanie Instytutu Reportażu, zorganizowanie kursów pisania reportażu, festiwali, wydawanie książek i antologii, utrzymywanie się reportażu między najlepiej się sprzedającymi książkami, nagrody dla autorów reportażu, tłumaczenie książek pisarzy współczesnych, a także starszych (tłumaczenie tekstów R. Kapuścińskiego), to pokazuje, że w Polsce nadszedł po upadku systemu komunistycznego „złoty czas reportażu“. Można powiedzieć, że chodzi o fenomen reportażu, który jednak ma swoje korzenie już w epoce PRL-owskiej.

---

⁶⁷ WÓJCIŃSKA, A., Krajobraz po detonacji, z M. Szejnert, [w:] WÓJCIŃSKA, A., op. cit., s. 26.

⁶⁸ Reportaże są obiektywizujące, oddzielają opisy od komentarzy, są oparte na niedomówieniach.

⁶⁹ Kruczkowska, M., Algebra bezgranicznej sprawiedliwości, Roy, Arundhati - Recenzja Marii Kruczkowskiej, „Gazeta Wyborcza“, 29.08.2005, dostępne z: <http://wyborcza.pl/1,75517,2891492.html> [stan na dzień 18 IV 2012].

Podsumowanie

Współcześni autorzy reportażu związani są głównie z „Gazetą Wyborczą“, niektórzy w niej rozpoczęli swoją karierę, inni w redakcji ciągle pracują. Do współczesnej generacji należą tacy reporterzy jak Mariusz Szczygieł, który za swoją książkę „Gottland“ otrzymał European Book Prize, Wojciech Tochman, który był w roku 1998 przez czytelników „Gazety Wyborczej“ wybrany „Reporterem roku.“, Jacek Hugo-Bader, zdobywca nagrody Grand Press, itp. Wielu z nich zostało wysoko ocenionych za utwory czy zbiory reportażu.

W Polsce pojawiają się festiwale reportażu, niektóre rok za rokiem – „Międzynarodowy Festiwal Sztuki Reportażu CAMERA OBSCURA“, „Festiwal Książki“, inne pojawiają się czasami – „Warszawa bez fikcji“. Pojawiają się także nagrody dla najwybitniejszych reporterów.

Polski reportaż to gatunek specyficzny, bo kształtował się on w zupełnie innych warunkach niż np. anglosaski reportaż. Ludzie są zaintrygowani wydarzeniami prawdziwymi, fikcja już tak nie pociąga.

Generalnie książki reportażowe zaliczają się do najlepiej się sprzedających książek, często są tłumaczone na inne języki czy nawet za granicą powstają antologie polskiego reportażu. Powstał także Instytut Reportażu i organizują się kursy jego pisania. To wszystko świadczy o tym, że nadszedł czas dla reportażu, który możemy nazwać fenomenem z głębokimi korzeniami.

Zakończenie

Celem pracy było przedstawienie polskiego reportażu literackiego, pokazanie jego cech, definicji, warsztatu reportera i omówienie możliwego fenomenu reportażu.

Pierwszy rozdział opowiada o tym, że historia reportażu sięga już do czasów starożytnych. Najpierw zostawały zapisane notatki z podróży, potem wraz z rozwojem prasy i rewolucji przemysłowej pokazują się korespondencje wojenne, publikowane były również informacje z frontów I i II wojny światowej, aż do pojawienia się dzisiejszego reportażu. Gatunek ten cieszy się ciągle ogromną popularnością i budzi duże zainteresowanie wśród literaturoznawców, co owocuje formułowaniem jego cech i definicji, których pojawiło się wiele. Istnieje również dużo typów reportażu, które dzieli się według formy, typu, sposobu pokazywania faktów czy miejsca opublikowania. Każdy autor musi sobie wybrać według niego najlepszą formę.

W rozdziale drugim przedstawiono autorów polskiego reportażu, jego „Ojca“ Melchiora Wańkowicza, współzałożycielkę „Gazety Wyborczej“ Małgorzatę Szejnert, chętnie czytana Hannę Krall, „Cesarza reportażu“ Ryszarda Kapuścińskiego i marginesowo autorów współczesnych. Kolejnym punktem tego rozdziału jest opis wydawnictw reportażu z przedstawieniem wydawnictw starych i nowych.

Wszystko co ważne przy tworzeniu reportażu, to warsztat pracy pisarza, który nam opisuje rozdział trzeci. Zdobycie pierwszego pomysłu, tematu, informacji i połączenie cech autora, którymi są na pewno ciekawość świata i ludzi oraz umiejętność posługiwania się językiem, zapewniają osobisty styl utworu.

Czwarty rozdział opisuje autorów współczesnego reportażu, którzy związani są z pracą w „Gazecie Wyborczej“. Ich książki należą do chętnie czytanych i tłumaczonych za granicą, pojawiają się także na festiwalach i autorzy ci otrzymują za nie nagrody. Reportaż przeżywa po upadku komunizmu bardzo dobre czasy, został założony Instytut Reportażu, pojawiają się kursy uczące, jak należy gatunek ten pisać. Możemy mówić o obecności fenomenu, który ma korzenie w epoce komunizmu.

Współczesny reportaż to bardzo obszerny i interesujący temat do opracowania, który przynosi z sobą sporo nieoczekiwanych wątków i informacji.

Bibliografia:

Bibliografia podmiotu:

1. SZCZYGIEŁ, Mariusz: *20. 20 lat nowej Polski według Mariusza Szczygła*, wyd. I, Wołowiec: Czarne, 2009, ISBN 978-83-7536-143-8.
2. SZCZYGIEŁ, Mariusz: *Gottland*, wyd. I, Wołowiec: Czarne, 2006, ISBN 83-89755-62-9.
3. SZCZYGIEŁ, Mariusz: *Zrób sobie raj*, wyd. I, Wołowiec: Czarne, 2010, ISBN 987-83-7536-223-7.
4. TOCHMAN, Wojciech: *Dzisiaj narysujemy śmierć*, wyd. I, Wołowiec: Czarne, 2010, ISBN 978-83-7536-228-2.
5. TOCHMAN, Wojciech: reportaż „W mocnym słońcu“, dostępne: <http://www.tochman.eu/reporter.php?id=3> [stran na dzień 10 IV 2012]

Bibliografia przedmiotu:

1. DOMOSŁAWSKI, Artur: *Kapuściński Non-fiction*, wyd. I, Warszawa: Świat książki, 2010, ISBN 978-83-247-1981-5.
2. FURMAN, Wojciech; KALISZEWSKI, Andrzej; WOLNY-ZMORZYŃSKI, Kazimierz: *Gatunki dziennikarskie. Teoria, praktyka, język*. Wyd. I. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne Spółka z o.o., 2006, ISBN 978-83-60501-01-6.
3. HESKA-KWAŚNIEWICZ, Krystyna; ZELER, Bogdan: *Antologia reportażu polskiego v opracowaniu szkolnym*, wyd. I, Katowice: Książnica, 1998, ISBN 83-7132-285-2.
4. KAPUŚCIŃSKI, Ryszard: *Autoportret reportera*, wyd. I, Kraków: Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, 2003/2010 (dodruk), ISBN 978-83-240-0347-1.
5. MAGDOŃ, Andrzej: *Reporter i jego warsztat*, wyd. II, Kraków: UNIVERSITAS, 2000, ISBN: 83-7052-747-7.

6. OSVALDOVÁ, Barbora; KOPÁČ, Radim; TEJKALOVÁ, Alice (eds): *O reportáži, o reportérech*, wyd. I , Praha: Karolinum, 2010, ISBN 978-80-246-1781-7.
7. ŠTORKÁN, Karel: *O reportáži prakticky i teoreticky*, wyd. I, Ostrava: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1985, brak ISBN.
8. ŠTORKÁN, Karel: *Publicistické žánry*, wyd. I, Brno: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1980, brak ISBN.
9. ŠTORKÁN, Karel: Proměny publicistiky „Sešity novináře“, ročník II., Praha: Vydavatelství československý novinář, 1968.
10. WÓJCIŃSKA, Agnieszka: *Reporterzy bez fikcji*, wyd. I. Wołowiec: Czarne, 2011, ISBN 978-83-7536-238-1.
11. WOLNY–ZMORZYŃSKI, Kazimierz: *Reportaż – jak go napisać ?* wyd. I, Warszawa: WSIP, 2004, ISBN 8302092347.

Czasopisma:

1. ŠTORKÁN, Karel: Proměny publicistiky „Sešity novináře“, ročník II., Praha: Vydavatelství československý novinář, nr 4/1968.

Encyklopedie:

1. MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef i kol.: *Encyklopedie literárních žánrů*, wyd. I, Praha a Litomyšl: Ladislav Horáček-Paseka, 2004, ISBN 80-7185-669-X.
2. OSVALDOVÁ, Barbora; HALADA, Jan: *Praktická encyklopedie žurnalistiky*, wyd. I, Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-108-6.

Słowniki:

1. BERNACKI, Marek ; PAWLUS, Marta.: *Słownik gatunków literackich*, wyd. III-zmienione, Bielsko-Biała: PPU „PARK“ sp.z o.o., 2000, ISBN 83-7266-027-1.
2. SIATKOWSKI, Janusz; BASAJ, Mieczysław: *Słownik czesko-polski*, wyd. III, Warszawa: Wiedza Powszechna, 2007, ISBN 978-83-214-1244-3.

3. SIEROTWIŃSKI, Stanisław: *Słownik terminów literackich*, wyd. IV. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1986, brak ISBN.
4. SŁAWIŃSKI, Janusz: *Słownik terminów literackich*, wyd. III, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 2000, ISBN 83-04-04417-X.

Strony www:

1. Biografia L. Wolanowskiego, dostępne z:
<http://www.lucjanwolanowski.com/index.php?id=104> [stan na dzień 20 II 2012]
2. CZERWIŃSKA, Ewa: Jak napisać reportaż, dostępne z:
<http://files.juniormedia.pl/Jaknapisacreportaz.pdf> [stan na dzień 15 IV 2012]
3. 4 Pory Książek, dostępne z: <http://4pory.ksiaznica.torun.pl/informacje/> [stan na dzień 18 IV 2012]
4. Festiwale, dostępne z:
<http://www.poland.gov.pl/Festiwale,Literackie,10878.html%20> [stan na dzień 18 IV 2012]
5. Hanna Krall, dostępne z: <http://www.lekturyreportera.pl/ludzie/warsztat-pracy-reporterki-hanna-krall/> [stan na dzień 05 III 2012]
6. Historia reportażu, dostępne z:
<http://pl.wikipedia.org/wiki/Reporta%C5%BC> [stan na dzień 20 II 2012]
7. Jak napisać reportaż, dostępne z:
http://www.jaknapisac.com/articles.php?article_id=29 [stan na dzień 15 IV 2012]
8. KLIM, A.: , Gwałcę tekst – rozmowa z M. Szczygłem, „Press“ 8/2007, dostępne z: <http://mariuszszczygiel.com.pl/310,teksty/gwalce-tekst-rozmowa-dla-press-8/07> [stan na dzień 08 IV 2012]
9. Modern Journalist, dostępne z:
<http://www.halolodz.pl/wiadomosci/ciekawostki/artykul,7178,modern-journalist.html> [stan na dzień 18 IV 2012]

10. Nagroda im. R. Kapuścińskiego, dostępne z:
http://www.kulturalna.warszawa.pl/kapuscinski,1,712.html?locale=pl_PL
[stan na dzień 18 IV 2012]
11. Ranking bestsellerów, dostępne z:
<http://merlin.pl/ksiazki/bestsellery/browse/bestsellers/year/1.html> [stan na dzień 18 IV 2012]
12. Reportaż, dostępne z: <http://www.tnn.pl/Reporta%C5%BC,1674.html> [stan na dzień 10 II 2012]
13. Reportaż, dostępne z: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Reporta%C5%BC> [stan na dzień 15 II 2012]
14. Reportaż, dostępne z: <http://zitrastehujem.webnode.cz/products/definice-reportaze/> [stan na dzień 15 II 2012]
15. Ryszard Kapuściński, życiorys, dostępne z: <http://kapuscinski.info/zyciorys>
[stan na dzień 10 II 2012]
16. Targi Książki, dostępne z:
<http://www.exposilesia.pl/targiksiazki11/15/7/pl/> [stan na dzień 18 IV 2012]
17. Toruński Festiwal Książki, dostępne z:
http://www.torun.pl/index.php?status=0&news_id=11365 [stan na dzień 18 IV 2012]
18. Tygodnik „Świat“, dostępne z:
<http://www.lucjanwolanowski.com/index.php?id=203> [stan na dzień 20 II 2012]
19. SZCZYGIEL, M.: Najkrótszy kurs świata, jak napisać reportaż, dostępne z:
<http://www.mariuszszczygiel.com.pl/550,blog/najkrotszy-kurs-swiata,-jak-napisac-reportaz> [stan na dzień 15 IV 2012]
20. Warszawa bez fikcji, dostępne z:
<http://www.warszawabezfikcji.pl/> [stan na dzień 18 IV 2012]
21. Wojciech Adamiecki, dostępne z:
<http://wyborcza.pl/1,76842,4837783.html> [stan na dzień 13 III 2012]
22. WOLNY-HAMKALO, A.: Reportaż musi być o něčem víc, dostępne z:
<http://mariuszszczygiel.com.pl/388,pro%C4%8Cechy/report%C3%A1%C5>

%BE-mus%C3%AD-b%C3%BDt-o-n%C4%9B%C4%8Dem-v%C3%ADc

[stan na dzień 8 IV 2012]

23. Wydawnictwo Czarne, dostępne z: <http://czarne.com.pl/?a=432> [stan na dzień 11 III 2012]
24. Wydawnictwo „Iskry“, dostępne z: <http://www.iskry.com.pl/> [stan na dzień 12 III 2012]
25. Wydawnictwo „Iskry“, dostępne z: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Iskry> [stan na dzień 12 III 2012]
26. Wydawnictwo Sic!, dostane z: <http://www.wydawnictwo-sic.com.pl/> [stan na dzień 17 III 2012]
27. Źyciorys – W. Giełżyński , dostępne z:
http://pl.wikipedia.org/wiki/Wojciech_Gie%C5%82%C5%BCy%C5%84ski
i [stan na dzień 13 III 2012]
28. Źyciorys – W. Jagielski, dostępne z:
<http://wyborcza.pl/dziennikarze/0,84009.html> [stan na dzień 18 IV 2012]
29. Źyciorys – M. Szczgieł, dostępne z:
<http://www.mariuszszczygiel.com.pl/276,bio> [stan na dzień 18 IV 2012]
30. Źyciorys – W. Tochman, dostępne : <http://www.gandalf.com.pl/a/tochman-wojciech/> [stan na dzień 18 IV 2012]

Abstract

The Phenomenon of the Contemporary Polish Literary Reportage

Keywords: reportage, polish reporters, polish journalism, the phenomenon of contemporary reportage

The thesis deals with reportage as literary structure and informs us about history, definitions of problems with its division and attributes. It presents polish reporters and polish publishing houses. Furthermore, it converges the job of reporters, which is connected with selection of a theme and then with writing process and shows the reader indispensable attributes of reporters. It also tries to clear up the possible phenomenon of contemporary literary reportage .

Streszczenie

Fenomen współczesnego polskiego reportażu literackiego

Słowa-klucze: reportaż, reporterzy polscy, dziennikarstwo polskie, fenomen współczesnego reportażu

Praca licencjacka zajmuje się reportażem jako gatunkiem literackim i zapoznaje nas z rozwojem, problemami jego definicji i cechami. Przedstawia nam polskich autorów reportaży i wydawnictwa. Stara się nam również pokazać warsztat reportera, który łączy się z wyborem tematu i procesem pisania i zwraca uwagę na cechy niezbędne dla reportera. Stara się także wyjaśnić ewentualny fenomen współczesnego reportażu.

Anotace

Autor: Leona Frýdecká

Fakulta: Filozofická

Katedra: Slavistiky (sekce polonistiky)

Název bakalářské práce: Fenomén současné polské literární reportáže

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jan Jeništa

Počet znaků: 68 770

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 53

Klíčová slova: reportáž, polští reportéři, polská publicistika, fenomén současné reportáže

Bakalářská práce se zabývá reportáží jako literárním útvarem a seznamuje nás s vývojem, problematikou definice jejího rozdělení a její charakteristikou. Představuje nám autory polské reportáže a polská vydavatelství. Rovněž nám přibližuje práci reportéra spojenou s výběrem tématu a následným procesem psaní a poukazuje na nezbytné vlastnosti reportéra. Také se snaží objasnit možný fenomén současné polské reportáže.